

Op weg met VOS en MOF

Inzichten uit onderzoek over jeugdhulp en jeugddelinquentie voor beleid en praktijk

Trajecten van uithandengegeven jeugddelinquenten: een kwalitatief onderzoek naar de gevolgen van de uithandengeving op de justitiële trajecten in de jongvolwassenheid.

Yana Jaspers: doctoraal onderzoeker, Cris Research Group, Vrije Universiteit Brussel, yana.jaspers@vub.ac.be

Een leven na de uithandengeving

Jongeren worden uit handen gegeven wanneer ze niet langer baat hebben bij of geschikt zijn voor de heroepvoedende en beschermende maatregelen van het jeugrecht. Over wat er gebeurt met deze jongeren na de uithandengeving is echter tot op heden weinig geweten. Internationaal onderzoek toont aan dat uithandengegeven jongeren sneller, vaker en met zwaardere feiten recidiveren dan jongeren behouden binnen het jeugdrecht. De eerste resultaten van dit doctoraal onderzoek tonen aan dat de meerderheid van de uithandengegeven jongeren een delinquent traject heeft doorgezet in de volwassenheid.

Uithandengegeven jongeren in België

In België komen daders jonger dan 18 jaar gewoonlijk voor de Jeugdrechtbank. Uitzonderlijk kunnen jongeren van 16 of 17 jaar door de jeugdrechter uithandengegeven worden wanneer die de jeugdbeschermingsmaatregelen niet meer geschikt acht. Dit houdt in dat deze jongeren volgens het strafrecht berecht worden, dit in de 'uitgebreide jeugdrechtbank' of in het Hof van Assisen. Uit verschillende studies in de Verenigde Staten blijkt dat uithandengegeven jongeren meer kans hebben om recidive te plegen, om vaker recidive te plegen en om opnieuw gearresteerd te worden voor zware vergrijpen dan jongeren die niet uithanden werden gegeven. Uit eerder onderzoek blijkt dat minstens de helft van de onderzochte uithandengegeven jongeren (N=210) recidive plegen binnen een korte tijdspanne. Om inzicht te krijgen in de vraag of deze hoge recidive cijfers veroorzaakt worden door intrinsieke karakteristieken van de populatie, en/of door de impact van de beslissing tot uithandengeving, voer ik dit doctoraal onderzoek. In dit onderzoek worden de trajecten van de uithandengegeven jongeren op longitudinale bestudeerd en vergeleken met een referentiegroep van niet-uithandengegeven jongeren. Het wordt op kwalitatieve wijze gevoerd, met als hoofdbestanddelen een (1) dossieranalyse, (2) een justitiële data-analyse en (3) interviews met uithandengegeven daders.

Eerste resultaten

In dit onderzoek betreffende 210 jeugddelinquenten die werden uit handen gegeven in de jaren 1999, 2000 en 2001 wordt er een beeld geschetst van de justitiële trajecten na uithandengeving gevolgd door deze jongeren (nu tussen 29 en 39 jaar oud). Op basis van uittreksels uit het centraal strafregister en gegevens uit de detentiedatabank SIDIS-Griffie werden lange-termijn trajecten in de volwassenheid geëxploreerd.

Uit de analyse van de gegevens blijkt dat het merendeel van de onderzoekspopulatie nog steeds in contact staat met het strafrechtssysteem. Meer dan de helft liep de laatste drie jaren nog een veroordeling op, en ongeveer een derde is opgesloten in de gevangenis. Dit wijst er op dat de populatie voor een groot stuk bestaat uit zogenaamde persistente delinquenten, jeugddelinquenten die doorgroeien naar volwassen delinquenten. Ondanks deze duidelijke, allesbehalve rooskleurige resultaten, moeten we voorzichtig zijn met het trekken van conclusies over mogelijke implicaties voor beleid en praktijk.

De toekomst van uithandengeving

De keuze voor het al dan niet behouden van de uithandengeving is een moeilijke kwestie. In eerste instantie is het een principiële en politieke kwestie, waarbij het belang van kinderrechten wordt afgewogen tegen de noodzaak van een bepaalde aanpak van ernstige jeugddelinquenten. Momenteel ziet het er naar uit dat de uithandengeving behouden zal blijven in het nieuwe jeugdsanctierecht. Omdat mijn onderzoek uitwijst dat het traject van uit handen gegeven jongeren problematisch verloopt na de uithandengeving, rijzen een aantal belangrijke vragen. Wat willen we precies bereiken met deze uithandengeving? Gezien het negatieve traject dat volgt op de uithandengeving, moeten we het idee van afschrikking in vraag stellen. Een andere belangrijke vraag is hoe dit traject positief kan omgebogen worden of hoe de negatieve gevolgen van de uithandengeving beperkt kunnen worden. Een belangrijk pijnpunt hier in blijft dat er voor uit handen gegeven jongeren weinig specifieke projecten voorzien zijn.

Gezien het feit dat een groot deel van de uit handen gegeven jongeren doorgroeit als volwassen delinquent, lijkt een intensieve begeleiding met het oog op een effectieve re-integratie essentieel. Het uitbouwen van specifieke nazorgprojecten die inspelen op contextfactoren (bv. onderwijs, huisvesting,...) is wenselijk, omdat dit vaak belangrijker is dan wat er tijdens de detentie gebeurt. Goed geïmplementeerde nazorg bestaande uit individuele begeleiding en groepstherapie blijkt namelijk een gunstig effect hebben op recidivecijfers. Misschien kan er door te investeren in dit traject door middel van intensieve rehabilitatieve omkadering een ombuiging verwezenlijkt worden van de negatieve impact.

Mijn vaststellingen

- Uithandengegeven jongeren recidiveren sneller, vaker en met ernstigere feiten dan jongeren behouden in het jeugdrechtstelsel.
- 15 jaar na de uithandengeving blijkt de meerderheid nog steeds betrokken te zijn in het justitieel systeem
- Het traject in de volwassenheid wordt getekend door meerdere veroordelingen en detentieperiodes

Mijn aanbevelingen

- Nood aan reflectie over de zin en onzin van de uithandengeving
- Reflectie over het doel van de uithandengeving: wat willen we bereiken?
- Intensieve begeleiding met het oog op een effectieve re-integratie
- Nazorgprojecten die inspelen op contextuele factoren

Referenties

- Nuytiens, A. (2011). De uithandengeving van jeugdgedelinquenten: nieuwe wettelijke bepalingen en mogelijke implicaties voor de praktijk. . *Handboek politiediensten, deel Veiligheidsbeleid - Oplossingen, Afl. 98(265)*, 1-18.
- Nuytiens, A., Christiaens, J., & Eliaerts, C. (2005). *Ernstige jeugdgedelinquenten gestraft? : de praktijk van de uithandengeving*. Gent: Gent : Academia.
- Nuytiens, A., Christiaens, J., Eliaerts, C., & Brolet, C. (2006). *Trajecten van uithanden gegeven jongeren in het strafrecht*. Gent: Academia.
- Nuytiens, A., Jaspers, Y., & Christiaens, J. (2015). Trajecten van uit handen gegeven jongeren in de volwassenheid. *Panopticon*, 3, 248-265.